

2. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. – Назва з екрана.

3. Чернявський С. С. Електронне відображення як джерело доказів у кримінальному провадженні / С. С. Чернявський, Ю. Ю. Орлов // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – Київ, 2017 – № 1 (13). – С. 12–23.

4. Мурадов В. В. Електронні докази: криміналістичний аспект використання / В. В. Мурадов // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 3–2. – С. 313–315.

Шульга Ю. О., старший лаборант кафедри правосуддя юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТАКТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОВАДЖЕННЯ ДОПИТУ ПОТЕРПІЛОГО НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ РОЗСЛІДУВАННЯ РОЗБОЇВ, УЧИНЕНИХ ІЗ ПРОНИКНЕННЯМ У ЖИТЛО

На початковому етапі розслідування розбоїв, вчинених із проникненням у житло, допит потерпілих є поширеною слідчою дією, що має невідкладний характер, є джерелом доказів та дає можливість слідчому отримати найбільш повні та достовірні відомості про подію.

З урахуванням специфіки розбоїв, вчинених із проникненням у житло, тяжкості даного злочину та того факту, що кількість вчинених розбоїв з кожним роком зростає в Україні, слід зазначити про те, що слідчі дії на початковому етапі розслідування розбоїв проводяться часто не ефективно, що зумовлено, в першу чергу, відсутністю дієвих тактичних рекомендацій щодо проведення окремих слідчих дій, зокрема, допиту.

В теорії криміналістики, кримінально-процесуального права, кримінології, судової психології існують різні підходи щодо визначення змісту та завдань даної слідчої дії. Зокрема, проблематику допиту потерпілих від розбоїв досліджували такі відомі науковці як Ю. П. Алєнін, В. С. Бондар, Н. І. Клименко,

П. Ю. Кравчук, Ю. А. Кушнерик, М. А. Погорецький,
Д. Б. Сергєєва, В. В. Тищенко, З. М. Топорецька, В. Ю. Шепітько.

В. Ю. Шепітько визначає допит як процесуальну дію, яка являє собою регламентований кримінально-процесуальними нормами інформаційно-психологічний процес спілкування осіб, котрі беруть у ньому участь, спрямований на одержання інформації про відомі допитуваному факти, що мають значення для встановлення істини у справі [4, с. 187].

Схожої думки дотримується І. І. Когутичі вважає, що допит – це слідча дія, спрямована на збирання та перевірку інформації щодо питань, які мають значення для встановлення істини у справі, способом особистого та безпосереднього спілкування слідчого (суду) з допитуваною особою з використанням напрацьованих криміналістикою тактичних засобів [3, с. 393].

Інша група вчених-криміналістів та практиків зазначають, що допит – найпоширеніша, але й найскладніша слідча дія. І справа не лише в тому, що слідчому протистоїть особа, яка не бажає говорити правду або взагалі давати показання; помилятися або щиро прагнути повідомити все відоме їй по справі. Спотворення і вигадку необхідно своєчасно виявити і врахувати при оцінці та використанні показань [2, с. 574].

Головною метою допиту є отримання об'єктивної інформації щодо вчиненого злочину, оскільки показання, отримані від допитуваного, є джерелом доказів, а ті фактичні дані, що були отримані слідчим в ході проведення допиту є доказами у провадженні конкретного злочину.

Згідно частини 1 статті 55 Кримінального процесуального кодексу України потерпілим у кримінальному провадженні може бути фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, а також юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди [1].

При розслідуванні розбоїв, вчинених із проникненням у житло допит потерпілих проводиться з метою:

- створення загального уявлення про подію злочину;
- формування криміналістичних версій;
- встановлення суперечностей між допитуваними особами;

– встановлення даних, що використовуватимуться в інформаційно-пошукових системах.

За послідовністю проведення і змістом допит може бути: первинним (допит, який проводиться вперше); повторним (коли після первинного допиту виникають сумніви у достовірності свідчень або з'являються дані, які свідчать, що допитуваний не дав повних показань про відомі йому обставини); або додатковим (коли в процесі основного допиту не були з'ясовані які-небудь обставини, що мають значення для справи).

Допит потерпілих по справах про грабежі і розбої варто проводити якнайшвидше після події. Потерпілий через свій хворобливий стан, а також із причини природного процесу забування, може згодом не згадати окремі деталі події або інакше оцінити причини події, мотиви своєї поведінки, а також поведінки осіб, які на нього напали [5].

Найчастіше при допиті потерпілих слідчі застосовують метод вільної розповіді, це зумовлено тим, що при застосуванні даного методу допитувана особа дає максимально точні і повні показання та викладає факти у такій послідовності, як і сприймала їх.

На нашу думку, застосування даного методу є найефективнішим в ході проведення допиту потерпілих, але, враховуючи те, що слідчі з тих чи інших причин допускають ряд помилок, що призводить до втрати частини цінних доказів, необхідно надати деякі тактичні рекомендації слідчим, а саме: слідчий не повинен втручатися у розповідь про подію потерпілого; перебувати або переривати їх запитаннями та уточненнями (таке допускається лише у випадках, коли допитувані виходять за межі теми допиту); лише після завершення допитуваним власної розповіді, слідчий може попросити детальніше описати окремі факти.

Потерпілі від розбоїв, вчинених із проникненням у житло, як правило, прагнуть надати слідчому правдиві і найбільш повні показання про подію злочину, але це не є підставою слідчому робити висновок про повноту і достовірність цих показань, оскільки потерпілі іноді умисно перекручують факти.

Допит потерпілих від розбоїв, вчинених із проникненням у житло, необхідно проводити у максимально короткий строк після події злочину, що сприяє слідчому в отриманні точних і повних показань. Але, оскільки для розбоїв є характерним застосування насильства, то слід звернути увагу на те, в якому

психічному та фізичному стані знаходиться потерпілий. Якщо він перебуває у важкому фізичному або психічному стані, то допит необхідно відкласти або з'ясувати лише ту інформацію, що є необхідною для проведення невідкладних слідчих (розшукових) дій, оскільки показання часто є заплутаними та неповними.

Також в ході допиту потерпілих необхідно враховувати можливість наявних мотивів у допитуваного для дачі неправдивих показань, оскільки такі показання можуть бути зумовленими певною зацікавленістю особи потерпілого в перешкоджанні швидкого та ефективного розслідування.

Особливо обережно необхідно проводити допит неповнолітніх осіб і оцінювати їх показання, оскільки, з урахуванням вікової психології, не потрібно виключати здатність до перебільшення та фантазування.

Виходячи з вищевикладеного, слід зробити висновок про те, що допит потерпілих від розбоїв, вчинених із проникненням у житло необхідно проводити у максимально короткий строк після події злочину, що сприяє слідчому в отриманні точних і повних показань. Але, оскільки для розбоїв є характерним застосування насильства, то слід звернути увагу на те, в якому психічному та фізичному стані знаходиться потерпілий.

На власний розсуд, але з урахуванням тактичних рекомендацій, слідчий обирає найдоцільніші та найефективніші тактичні прийоми, методи та засоби для проведення допиту.

Ми визначили, що часто слідчі допускають ряд помилок з різних причин, зокрема, найгрубішою помилкою вважаємо таке, що слідчий, по-перше, не вміє правильно застосовувати визначені теорією і практикою тактичні прийоми, по-друге, часто не дотримується тактичних рекомендацій щодо ефективного проведення допиту; по-третє, існують розбіжності у процесуальному порядку проведення допиту, зокрема, часто оперативними працівниками та дільничними інспекторами проводять несвоєчасні допити потерпілих без доручень слідчого.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page6>. – Назва з екрана.

2. Криміналістика : учебник для вузов. – 3-е изд., перераб. и доп. / Т. В. Аверьянова, Р. С. Белкин, Ю. Г. Корухов, Е. Р. Россинская. – М. : Норма, 2007. – 944 с.

3. Когутич І. І. Криміналістика : курс лекцій / І. І. Когутич. – Київ : Атіка, 2008. – 888 с.

4. Криміналістика : підручник / кол. авт.: В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін. ; за ред. В. Ю. Шепітька. – 4-е вид., перероб. і доп. – Харків : Право, 2010. – 464 с.

5. Целищев А. Я. Расследование грабежей и разбоев в условиях крупного города : лекции / А. Я. Целищев. – М. : МВШМ МВД СССР, 1986. – 40 с.

Шурашкевич Василь Миколайович,
аспірант наукової лабораторії з проблем
досудового розслідування Національної
академії внутрішніх справ

СЛІДОВА КАРТИНА, УТВОРЕНА НА МІСЦІ ВЧИНЕННЯ УМИСНОГО ПОШКОДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ

Слідова картина кожного місця події характеризується певними особливостями, які зумовлені різноманітністю дій злочинців, а також визначаються способом вчинення злочину. В цілому, під слідовою картиною у більшості криміналістичних джерел розуміють цілісну взаємопов'язану сукупність залишених на місці події матеріальних слідів, за якими можливо встановити необхідні для слідства дані. Зокрема, щодо:

– особи злочинця (прикмети зовнішності і фізичні характеристики, а також шляхом вивчення виявлених слідів і виконуваних ними дій зробити висновок про його психічні, інтелектуальні, вольові, професійні якості);

– кількості злочинців;

– часу та способу вчинення злочину та ін.

Крім слідів, залишених на місці події, ретельний аналіз слідові картини злочину дозволяє визначити і ті сліди, які могли залишитися на одязі та знаряддях злочину. Такі дані є вкрай важливими для розслідування досліджуваної нами категорії злочинів, адже зазвичай, умисні пошкодження об'єктів електроенергетики відбуваються за відсутності будь-яких свідків. Відтак, ідеальні сліди осіб, які вчинили такі злочини,